

Kultuuriministeerium
Suur-Karja 23, 15076 Tallinn
min@kul.ee

Nr 2025-13, 9.12.2025

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu märkused
Rahvaraamatukogu seaduse eelnõu osas 9.12.2025:
Koostatud ERÜ liikmete ettepanekute põhjal.

1. Seaduses on küll kirjas, et igas paikkonnas peab olema raamatukogu ja selle olemasolul peab lähtuma kolmest kriteeriumist: § 4. 3)
Rahvaraamatukogude võrgu loomisel tuleb lähtuda järgmistest näitajatest:
1) paikkonna elanike arv; 2) paikkonna asustustihedus ja -struktuur; 3)
kohalike elanike vajadused,
aga need kriteeriumid ei ole sisustatud numbritega.

§ 5 on lause, mis nagu suunab eelmisest numbreid otsima: *(1) Kohaliku omavalitsuse üksuses on üks rahvaraamatukogu, mille struktuur koosneb keskraamatukogust ja vajadusel haruraamatukogudest. Haruraamatukogude loomise otsustamisel lähtutakse käesoleva seaduse § 4 lõikes 3 nimetatud näitajatest.*

Näitajad on, kuid ei ole esitletud piirmäärasid.

§ 13. 2) kogude regulaarse varustatuse väljaannete ja esemetega, lähtudes rahvaraamatukogu teeninduspiirkonna elanike arvust ja vajadustest;

Siin nimetatakse teeninduspiirkonda ja elanike arvu rahvaraamatukogu kohta - jällegi, mis on numbrid, mitu elanikku võiks/peaks teeninduspiirkonnas olema, et KOV looks raamatukogu, kataks töötaja ja ruumide ja kogude hankimise kulud?

Paragrahvis 8 reguleeritakse raamatukogu juhi haridustaset ja piirmääraks on inimeste arv, selliselt jääb arusaamatuks, miks ei saa raamatukogu jaoks piirmäärasid kehtestada, aga juhi haridus sõltub elanike arvust?

Kui omavalitsus peab arvestama elanike asustustihedust km² kohta, siis võiks ju seaduses selle alusel mingid piirmäärad kehtestada?

2. Seaduses ei pea välja tooma väikevaldade erandeid, vt § 8 (7) *Käesoleva paragrahvi lõikeid 4–6 ei kohaldata kohaliku omavalitsuse üksuses, kus elab kuni 800 elanikku. Sellisel juhul peab rahvaraamatukogu juhil olema vähemalt raamatukoguhoidja kutse madalaim tase.*

Miks devalveerida raamatukogu juhi haridustaset, kui vald on väike? Seaduse üks eesmärk on teenuse kvaliteedi tõstmine, aga samal ajal tehakse järeleandmisi juhi

haridustasemes. Juht on kvaliteedi tagamise üks võtmeisikuid, vallaraamatukogu juhi roll suureneb uue seadusega märgatavalt. Elanike arv ei peaks olema kriteeriumiks juhi haridustasemele. Lisaks soovime, et raamatukoguhoidjad oleksid oma eriala kõrgharitud spetsialistid, ja seepärast ei soovi, et seadusesse kirjutataks sisse järeleandmisi.

3. Paragrahvis 9 on piisav ja vajalik defineerimata. Mida sellised määratlused sisuliselt tähendavad? Mis on kellegi jaoks piisav ja vajalik? Kes seda töötaja värbamisel ütleb ja teab, mis on piisav?

§ 9. (1) Raamatukoguhoidjal, kes täidab käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid, peab olema nende täitmiseks piisav haridus või raamatukoguhoidja kutse. (2) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavaid raamatukoguhoidjaid ei leita, võib käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud ülesandeid täita töötaja, kellel on valmisolek omandada vajalik haridus või kutse nominaalse õppeaja jooksul. (3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhul sõlmitakse raamatukoguhoidjaga tähtajaline tööleping, mille kestus on vajaliku hariduse või kutse omandamise nominaalne õppeaeg. Vajaliku hariduse või kutse omandamisel muutub töösuhe tähtajatuks.

Rõhutame raamatukoguhoidjate hariduse olulisust. § 9 lg 1 „piisava“ hariduse sõnastus jätab liigselt tõlgendusruumi ja näeme selles ohtu juba praegu olemasolevate probleemide süvenemiseks. „Piisav“ tähendab tööjõu ja seeläbi raamatukoguteenuse kvaliteedi ebaühtluse jätkumist ja suurenemist, seda olukorras, kus juhendamine ja nõustamine viiakse raamatukogudest kaugemale (maakonnaraamatukogudest piirkondlikesse üksustesse). Keskharidusega töötajatel ei ole motivatsiooni kutset omandada, kuna see ei pruugi neile anda mingeid eeliseid. KOVil ei pruugi olla motivatsiooni võtta tööle kõrgema haridustasemega (ja kõrgema palgasooviga) töötajaid. Problemaatiline on ka § 9 lg 2 – ei täpsustata, milline haridus on vajalik ja millal inimene peab reaalselt õppima minema. Nii võib pidevalt täita ametikohti inimestega, kes „plaanivad õppida“. Meie varasemale selleteemalisele märkusele vastuseks on välja toodud, et kõrghariduse nõue ei pruugi olla põhjendatud kõigi raamatukoguhoidjate puhul, kuna tööülesanded on erineva iseloomuga - raamatukogudes on ametikohti, mille tööülesanded on tehnilist, rutiinset või teeninduslikku laadi. Tegelikult on § 2 lg 2 ülesandeid üldjuhul väga keerukas täita ainult keskharidusega ja raamatukogude arenedes ja tööprotsesside automatiseerimisega on selliste madalamat haridust võimaldavate ametikohtade osakaal järjest marginaalsem. Soovitame nii selle kui ka väikesaarte probleemi lahendada mingi erisuse sõnastamisega.

Seaduses ei ole nimetatud kutse taset numbrina (6, 7, 8), mis tegelikult lihtsustaks arusaamist võimalike teadmiste ja oskuste tasemest.

ERÜ on ka eelmises seaduse tagasisides teinud sama ettepaneku, kuid vastus ütleb, et: „Kutsestandardid võivad aja jooksul muutuda, sealhulgas raamatukoguhoidja kutse tasemed. Kutse tasemete nimetamine seaduses tekitab vajaduse seaduse muutmiseks iga kord kui kutsesüsteemis tehakse muudatusi.“, siis tegelikult raamatukogu juhi kutsetase jääb endiselt 7, st madalam ei olegi võimalik. Kutsesüsteem on Euroopa süsteemil põhinev ja ei muutu liiga tihti ja liiga suurelt.

4. § 17. 4 Väljaannete tellimine kohaliku omavalitsuse rahvaraamatukogu piires on tasuta

Kui jääb see sõnastus, mis praegu on, tähendab see lugejatele tellimisteenuse avamist ja KOV-idele reaalset olulist lisakulu. On vaja täpsustada, et raamatukogu ei pea looma tellimisteenust ja väljaanne tuuakse ühest haruraamatukogust teise raamatukogu sätestatud tingimustel.

5. § 21 (7) Valla- või linnavalitsus võib lugejalt, kes ei ole käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud kohustusi rahvaraamatukogu antud tähtaja jooksul täitnud, võtta väljaannete ja esemete kojulaenutamise õiguse ära kohustuste täitmiseni, kuid mitte kauemaks kui üheks aastaks. (8) Valla- või linnavalitsus võib lugejalt või külastajalt, kes rikub rahvaraamatukogu kasutamise eeskirja, häirides oluliselt rahvaraamatukogu tööd, ohustades raamatukogutöötajate või teiste lugejate ja külastajate turvalisust või kahjustades rahvaraamatukogu vara, võtta selle rahvaraamatukogu või tema asjaomase struktuuriüksuse külastamise õiguse ära kuni 30 päevaks.

Siin on karistusajad ebaproportsionaalsed - raamatute tagastamata jätmine on pikema karistusega kui laamendamine ja ründamine.

Ja § 21 lg 7 ja 8: Valla- või linnavalitsus võib lugejalt või külastajalt, kes jääb võlgu või kes rikub reegleid...

Siin juures peab olema täpsustus, et valla- või linnavalitsus võib delegeerida laenamis- ja külastusõiguse äravõtmise raamatukogule.

Lugupidamisega

Tuuliki Tõiste

ERÜ juhatuse esimees

allkirjastatud digitaalselt